

Vox Aros - et århusiansk mandskor

Aldrig har man set så veltilpasse mænd. De skal til korprøve. Uden kvinder. Og de elsker det.

Af Jens Cornelius

De mødes fredag aften i en kirke i udkanten af Århus, og kl. 19.15 lukker de lyd ud første gang. En tæt og varm klang, fyldig og præcis. Rig på overtoner i højden, overvældende i dybden. Havde man en forestilling om mandskor som noget med gråt hår og gulnede studentehuer, så er den væk nu. Her drejer det sig om tjekkede unge sangere der skaber musik på et højt plan.

Koret kalder sig Vox Aros – ”Århus’ stemme” – og hvis der ikke er så mange der har hørt om det endnu, er det fordi koret kun har eksisteret i 4-5 år og kun samles i perioder. Til hverdag er sangerne spredt ud over hele landet, og de fleste har travlt med deres arbejde eller studier. At synge i mandskor foregår i koncentrerede projekter, denne gang en forlænget weekend hvor Vox Aros skal indspille musik til sin første cd.

Sang ved Napoleons grav

Da de samles en mørk vinteraften i Århus, har korsangerne ikke set hinanden siden de var på koncertrejse til Paris for halvanden måned siden. Og nær var blevet arresteret fordi de brød ud i sang ved Napoleons grav. I forhold til den oplevelse er den moderne gulstenskirke tydeligvis en hjemmebane. Kaffemaskinen hvæser, og der er stillet småkager frem – præcis som når alle andre kor holder hverdagsprøve. Men der er noget i luften. Forbindelserne mellem deltagerne danner et stadig mere sammenfiltret net for hver person der dumper ind i flokken. Stor selvsikkerhed og tryghed i en behagelig blanding. Sangerne ved at de tilsammen udgør et kor der ikke er som de andre.

Uden distraherende kvinder

Det begyndte en aften i 2003. Mændene fra et af de jyske elitekor, Akademisk Kor Århus, havde aftalt at mødes efter prøven for at drikke og spise uden distraherende

kvinder. Nogen medbragte en stak noder for mandskor. Og det lød overraskende godt. For det var rigtig gode sangere der hang ud den aften i en toværelses lejlighed på Ringgade.

Den ene "Herreaften" tog den anden. Befriende at drikke og larme uden at skulle tage hensyn til hvad soprannerne og alterne syntes. Og en dag kontaktede mændene fra Århus en dirigent så de kunne give officiel debutkoncert med deres nye kor. Gejsten var stor, og publikum noget paf. Danmarks eneste skolede mandskor var født.

Pladeindspilning

Denne aften står 27 udgaver af den danske mand i en halvcirkel for at indspille en plade. 1. tenorerne har generelt det længste hår, 2. basserne den mest tilbagelænedede holdning. De fleste har cowboybukser på. Og alle har stor koncentration. Det drejer sig om fysisk og musikalsk kontrol, om at gøre det man er god til. Fornemmelsen er selvforstærkende når man er i en flok der samarbejder om et fælles resultat.

Den erfarne dirigent Uffe Most ved at det ikke er et aftenskolehold han har foran sig. Det er sangere der ikke skal have ret meget forklaret, og som udmærket ved hvornår noget er godt eller ej. Uffe kan nøjes med stikord: "Vi skal have nogle ting frem fra mølposen, og så skal vi øve på noget af det vi sang i Paris: Nystedt, Milhaud og Poulenc." Han markerer begyndelsestonerne og slår an. "Seigneur, je vous en prie..." Poulencs særlige blanding af from katolicisme og fræk melodisk charme smyger sig rundt i kirkerummet, og næsten 30 par ører strækker sig ud for at lytte efter de fineste nuancer i musikken.

Som et orkester af celloer

I mandskorsang ligger de fire forskellige stemmer tæt. Det kræver at man synger pinligt rent, og at der arbejdes detaljeret med balancen mellem stemmerne. "Det er som et orkester kun af celloer," forklarer Uffe Most. Han har været korprofessor i Kina, arbejder i dag i Odense og træder nogle gange om året frem som dirigent for Vox Aros' projekter. Han får ingen løn for det – også for ham er det con amore at arbejde med mandskorsang på professionelt niveau.

"Det gode ved Vox Aros er at vi kan synge de værker der ikke er inden for et almindeligt mandskors rækkevidde," siger Uffe. "Det er superlækkert at der findes et ensemble der kan honorere de krav." Denne aften er det avanceret kirkemusik fra det 20. århundrede. Kommende repertoire er af Vagn Holmboe og måske Arnold Schönberg hvis 12-tonemusik for mandskor aldrig er blevet sunget i Danmark før. Det har simpelthen været for svært.

Vox Aros ryster ikke på hænderne. Eller stemmerne. De 27 mænd er ikke bange for om de kan deres ting i aften. De har overskud til at nyde situationen.

Thomas: "Jeg synger i Vox Aros fordi det er skægt. Fordi det er mellem mænd. Og der er skidegode tenorer og basser med, det er en fornøjelse at høre på de stemmer." Erik: "Mandskorsang er en klang man ikke har mulighed for at arbejde med så tit. Og vi er enige om at der er en mission med det her repertoire."

Begge: "Kraften får det til at løfte sig, men det skal også lyde lækkert, ellers kan det være lige meget. Repertoiret skal være godt, og vi skal synge det godt."

Thomas: "Mange synes at Herreaftenerne efter koncerterne er noget af det vigtigste,

men sådan er det ikke for mig. Jeg kommer her fordi jeg synes mandsstemmen lyder flot.”

Fra hele landet

At få samlet 30-40 sangere fra det halve land kræver effektivitet. Søren er en af de tre sangere der kører butikken organisatorisk. Til daglig bor han på Fyn og arbejder for Kræftens Bekæmpelse. Han er 42 år, en af de ældste i koret. Alene det faktum gør at Vox Aros adskiller sig markant fra alle andre danske mandskor.

”Vores gennemsnitsalder er omkring de 30. De fleste har forbindelse til musiklivet i Århus, men der kommer også folk fra Fyn og Sønderjylland og fem-seks stykker fra København. Vi har alle sammen erfaring fra blandede kor, og når man tror at man har prøvet at synge alt, er det fantastisk at opdage sådan en skatkiste af mandskormusik! Vores publikum bliver tit overrasket over musikken, og også rørt, f.eks. når vi synger Carl Nielsens Aftenstemning.”

En mur af lyd

Sammenlignet med vores nabolande er Danmark et tilbagestående mandskorland. Vox Aros stræber efter at synge så godt at mandskorsangen får sin status tilbage.

”Koret består af sangere med musikalske ambitioner,” forklarer Søren, ”så det er meget vigtigt, at vi i Vox Aros kan opbygge nye udfordringer. Det er gode sangere og dygtige nodelæsere, og tempoet er højt når vi prøver. Hvis man er dirigent for os, har man en chance der aldrig vil komme igen her i Danmark! Et velsyngende kor af 30-40 mand med en tæt wall-of-sound.”

Mange års dårligt image har kostet stilstand inden for det danske repertoire.

”Mandskor er jo lidt forkættet i Danmark, og derfor er der ikke skrevet ret meget nyt herhjemme sammenlignet med f.eks. Sverige. Men Per Nørgård, Ib Nørholm, Vagn Holmboe og Jan Maegaard har da skrevet for mandskor. Det er en guldgrube der aldrig bliver brugt til noget som helst. Vi ville elske hvis flere danske komponister fik lyst til at skrive nye værker for mandskor.”

Mand og mand imellem

Foreløbig er der mesterværker af Poulenc, Milhaud og Knut Nystedt at vise frem for det danske publikum. Det skal gøres ordentligt. Musikkens dissonanser bliver professionelt plejet som aftenen skrider frem. Optagelsen skal finde sted næste morgen.

Som afbræk bliver det tid til et nummer sangerne kan til perfektion: Niels W. Gades Morgensang fra ”Elverskud”. Kun få sangere ser ned i noderne nu, og mange har smøget ærmerne op. Første gennemsyngning er glimrende, den giver blod på tanden, og man lægger an til endnu en omgang. Mikrofonerne står på deres pladser og aner at næste version kan blive den der havner på cd’en.

Morgensangen er i kassen kl. 21.10. Veltilfredse sætter man sig ned og bladrer efter de næste noder. En livlig fløjten bryder ud. Den melodi kender jeg godt – det er ”Kommer der ikke snart en Tuborg til mig”. Der bladres stadig, og efter første vers begynder de fleste at synge i stedet for at fløjte. Men hov, ”Tuborg” er skiftet ud med en velkendt, obskøn gløse.

Søren trækker på skuldrene. ”Tja, det er jo et mandskor,” mumler han ikke særlig

angerfuldt. Og Thomas slår fast: ”Her er plads til at være løssluppen. Bare der træder én pige ind af døren, så er det hele ødelagt.”

Fakta om mandskor

Et mandskor består af tenorer og basser, som regel inddelt i fire stemmegrupper: 1. og 2. tenorer, 1. og 2. basser.

Toneomfanget er mindre end i kor med både mænd og damer (et ”blandet kor”). Det kompenseres man for ved at lade stemmerne strække sig mod yderområderne. 1. tenorerne kan skulle nå op på det høje b og 2. basserne ned til det dybe c.

Det første mandskor opstod i Tyskland i 1809. I 1820’erne hørte man dansk mandskorsang på Regensen i København, og 1839 dannedes Studenter-Sangforeningen, som stadig eksisterer. Senere stiftede andre grupper også mandskor, bl.a. håndværkere, politi, afholdsbevægelsen og religiøse grupper.

Mandskorenes udbredelse toppede i Danmark omkring 1. verdenskrig hvor musikforlagene udgav hundredvis af mandskornoder, og tidens danske komponister med selvfølge skrev for mandskor.

Mange danske mandskor forsvandt i anden halvdel af 1900-tallet pga. utilstrækkeligt musikalsk niveau, og fordi grupper som håndværkerlaug og akademisk elite mistede betydning. I stedet blev blandet korsang mere almindelig og fællessangen helt dominerende. Den omvæltning skete ikke i f.eks. Sverige og Finland der i dag er blandt verdens store mandskornationer.

Der findes stadig en del amatørmandskor i Danmark, men Vox Aros er det eneste der består af uddannede sangere og musikfolk. Korets målsætning er ”at være Danmarks ubetinget bedste mandskor.”

Mandskor på cd

Vox Aros’ første cd indspilles færdig til efteråret og forventes på gaden i begyndelsen af 2009. Hold øje på www.voxaros.dk.

Den danske Studenter-Sangforening har indspillet seks cd’er, bl.a. en udmærket samling tysksproget musik af Schubert, Mendelssohn m.fl. (Classico CLASSCD 352).

I Sverige troner kæmpekoret Orphei Drängar der består af 80 sangere. Koret har altid tiltrukket Sveriges bedste dirigenter, bl.a. gurun Eric Ericson. Der er kø langt ned ad gaden, når billetsalget til korets koncerter åbner. Koret har indspillet mange cd’er på pladeselskabet BIS. De kan studeres på www.od.se.

Lunds Studentsångförening er 60 mand høj og synger våren ind i svensk tv hver den 1. maj. Koret har stor succes med pladeindspilninger, og cd’en Sköna Maj har solgt ufattelige 60.000 eksemplarer i Sverige (Naxos 8.557994). Studenterkoret medvirker også på DR Radiosymfoniorkestrets indspilning af et centralt mandskorværk, Vølvens Spådom af J.P.E. Hartmann som er en del af den danske kulturkanon (Dacapo 8.226061).

Svanholm Singers er et nyt svensk mandskor i verdenseliten. Dette kammerkor har vundet internationale priser og har på sin første cd indsunget musik af den moderne estiske nationalkomponist Veljo Tormis (Toccat Classics TOCC0073). Svanholm Singers ledes af en kvinde, 35-årige Sofia Söderberg Eberhard.

Finland har et af verdens kendteste mandskor, "YL", som er en praktisk forkortelse for Ylioppilaskunnan Laulajat. Koret har uropført over 100 mandskorværker alene de sidste 20 år og solgte sidste år 12.000 billetter til sine julekoncerter i Helsinki. En specialitet er mandskorpartiet i Sibelius' vokalsymfoni Kullervo. YL har indspillet Kullervo for både EMI, Sony og BIS, og man ringer gerne fra Amerika eller Japan for at få koret fløjet over til en opførelse. Læs mere på www.yl.fi.

Mandskor på noder

Det danske kernerepertoire for mandskor er skrevet af Kuhlau, J.P.E. Hartmann og Heise. Et bredt udvalg kan man finde i Studenter-Sangforeningens sangbøger. Den seneste udgave, "Sange for mandskor", udkom i 2000.

Kilde: <http://www.optakt.com/Artikler/2008%20Januar/Articles/Mandskor.aspx>